

сакральнае значэнне. З цягам часу міфалагічная сімволіка паняцця і слова **рог** сціралася. Аднак нават у новы час дужаму або багатаму чалавеку нярэдка давалі мянушку **Рагаль**, **Рагач**. Што ж датычыць старажытных геаграфічных назваў, утвораных ад слова **рог**, то першапачатковае сакральнае значэнне асобных з іх з'яўляецца бяспрэчным. Напрыклад, **рогам** у Старажытнай Русі часта называлі лясныя ўрочышчы, дзе размяшчаліся капішчы. Ці не такое ж значэнне мела і назва "Свенты рог", **Святы Рог**, якая звязваецца з месцам, на якім узнік горад Вільня?

У найменні **Рагачоў**, як мы адзначылі, можна бачыць не толькі прыналежнае, але і тапаграфічнае значэнне асновы **Рагач-**, **Рагат-**, а менавіта **Рагачоў** – "пасяленне на рагатай гары". Замкавая ("Рагатая") гара ля сутокаў Дняпра і Друці, аднак, не ўяўляла сабой нейкую вострую вяршыню, грэбень грады. Яна была звычайным высокім берагам, мысам без усялякіх грэбняў. Калі месца, дзе ўзніклі дарагачоўскія пасяленні, а потым і сам Рагачоў, сапраўды здаўна называлі **Рагатай гарой**, то, хутчэй за ўсё, у сакральным сэнсе, з улікам міфалагічнай сімволікі слова-паняцця **рог**.

Такім чынам, існуюць дзве магчымасці тлумачэння назвы горада Рагачова. Першая: **Рагачоў** – "пасяленне Рагача", другая: **Рагачоў** – "пасяленне на Рагатай гары". Выява **рога** на гербе Рагачова (у залатым полі чорны рог барана) пры абодвух тлумачэннях апасродкавана, ускосна падкрэслівае забытую ў новы час семантыку гэтай рэчы.

¹ Варыянты іх сабраны ў кн.: Легенды і паданні. Мн., 1983. С.391.

² Гл.: Россия. Полное географическое описание нашего Отечества. Т.IX. Верхнее Поднепровье и Белоруссия. СПб., 1905. С.542.

³ Гл.: Никитин А. Л. Точка зрения. М., 1985. С.130–131.

⁴ Там жа. С.131.

⁵ Гл.: Маковский М. М. Удивительный мир слов и значений: Иллюзии и парадоксы в лексике и семантике. М., 1989. С.12–13.

⁶ Мурзаев Э. М. Словарь народных географических терминов. М., 1984. С.109, 115, 123.

⁷ Гл.: Давидюк В. Ф. // Шоста Республіканская ономастична конференція: Тези доповідей і повідомлень: Ч.І. Теоретична та історична ономастика. Літературна ономастика. Одеса, 1990. С.19.

⁸ Гл.: Археалогія і нумізматыка Беларусі: Энцыклапедыя. Мн., 1993. С.529.

⁹ Гл.: Маковский М. М. Сравнительный словарь мифологической символики в индоевропейских языках: Образ мира и миры образов. М., 1996. С.278.

А.М.РУДЭНКА

ДЗЕЯСЛОВЫ ТВАРЭННЯ ЯК ПАДКЛАС АБАЗНАЧЭННЯЎ МЕНТАЛЬНЫХ ПРАЦЭСАЎ У БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Мэта гэтага артыкула – паказаць месца дзеяслоўных абазначэнняў працэсаў тварэння сярод іншых дзеясловаў мыслення, апісаць семантыку і камбінаторныя магчымасці лексем з абагульняючай семантыкай 'тварыць'. (Пад "лексемай" мы разумеем слова ў адным значэнні, г.зн., услед за Ю.Д.Апрэсянам, ужываем гэты тэрмін як сінонім тэрміна "лексіка-семантычны варыянт" – ЛСВ). Мы не разглядаем у гэтым артыкуле прынцыпы адбору абазначэнняў мысліцельных працэсаў і структуравання намінуемай імі семантычнай сферы, у прыватнасці вылучэння дзеясловаў тварэння: мы толькі прадстаўляем прыватны фрагмент даследавання.

Клас абазначэнняў працэсаў мыслення структураваны намі ў чатыры падкласы з умоўна абазначанай абагульняючай семантыкай 'думаць', 'вызначаць', 'разбірацца', 'тварыць'. У межах гэтых падкласаў вылучаны наступныя групы і падгрупы: 1) 'думаць': 'думаць' (*думаць, кумекаць, мазгаваць, маракаваць, меркаваць, мысліць, разважаць*); 'гадаць' (*агдадваць, гадаць, разгадаць*); 2) 'вызначаць': 'вызначаць' (*вызначаць, выяўляць, устанаўліваць*); 'суадносіць' (*абагульняць, параўноўваць, проціпастаўляць (супрацьпастаўляць), суадносіць, супастаўляць*); 'лічыць' – падгрупы 'лічыць' (*лічыць, прыкідваць, рахаваць, рашаць*); 'рабіць складанне' (*прыкідваць, дадаваць, падсумоўваць, складаць*); 'рабіць іншыя арыфметычныя дзеянні' (*аднімаць, множыць, дзяліць*); 'ацэньваць' (*ацэньваць, расцэньваць*); 3) 'разбірацца': 'разбірацца' (*разбірацца, разблытваць, унікаць*), 'даследаваць' (*аналізаваць, вывучаць, даследаваць*); 4) 'тварыць' – у гэтым падкласе групы не выдзяляліся; складаючыя яго дзеясловы разглядаюцца ніжэй.

Асобна вылучана група з абагульняючай семантыкай 'абдумваць, прыкідваць': *ацэньваць, прыкідваць, рахаваць, рашаць, узважваць*. Яна займае прамежкавае становішча паміж семантычнымі падкласамі 'думаць' і 'вызначаць'. Дзеяслоў *выношваць* таксама кваліфікаваны намі як пагранічны паміж лексэмамі з абагульняючай семантыкай 'тварыць' і 'абдумваць, прыкідваць'.

Былі вызначаны пераходныя групы паміж абазначэннямі працэсаў мыслення і іншых семантычных сфер: 1) група з абагульняючай семантыкай 'вымяраць' (*важыць, мераць*). У значэнні членаў гэтай групы спалучаюцца семы 'вызначаць' і 'рабіць фізічнае назіраемае дзеянне'; 2) дзеясловы зрокавы ўспрымання *назіраць, разглядаць, сачыць*, якія могуць перадаваць таксама значэнне 'разбірацца'; 3) лексемы *накідваць, намячаць*: у іх значэнні прысутнічаюць семы 'тварыць' і 'рабіць фізічнае назіраемае дзеянне'.

Сутнасць працэсаў мыслення была вызначана намі наступным чынам: мысліць (у самым агульным сэнсе) – значыць аперыраваць канцэптамі з мэтай стварэння новага канцэпту. У адпаведнасці з гэтым былі выдзелены прыметы, якія канстытуіруюць семантычную падсістэму працэсаў мыслення: "працэсуальнасць" – абавязковае змяненне канфігурацыі канстытуіруючых элементаў пры працяканні ў часе; "кантралюемасць" – магчымасць свядомага кіравання суб'ектам кагніцыі кагнітыўным працэсам; "кагнітыўнасць" – аперыраванне толькі з адзінкамі, якія ўжо існуюць у кагнітыўнай сістэме, без уздзеяння знешняга стымулу; "крэатыўнасць" – стварэнне новай канцэптуальнай адзінкі.

Усе дзеясловы вылучаных падкласаў маюць названыя прыметы і пэўным чынам суадносяцца з прыведзенай вышэй дэфініцыяй працэсу мыслення. Семантычная спецыфіка дзеясловаў тварэння ў тым, што ў іх семантыцы акцэнтаецца іменна крэатыўны момант, стварэнне новага: 'тварыць' – аперыраваць канцэптамі з мэтай стварэння новага канцэпту.

Падклас з умоўнай абагульняючай семантыкай 'тварыць' уключае дзеясловы *выдумваць, выношваць, дэталізаваць, планаваць, распрацоўваць, складаць, тварыць*. Акрамя абавязковых для ўсіх абазначэнняў працэсаў мыслення семантычных прымет "кагнітыўнасць", "крэатыўнасць", "працэсуальнасць", "кантралюемасць", яны характарызуюцца таксама прыметамі "закончанасць" і "накіраванасць на аб'ект".

"Закончанасць" – рэлевантнасць для працякання працэсу моманту яго заканчэння. Гэта прымета падразумявае наяўнасць у дзеяслова перфектнай пары. Калі дзеяслоў мыслення (у прыватнасці, тварэння) мае пару па трыванні, то гэта павінна быць так званая гранічная трывальная пара, у тэрміналогіі А.Залізняка і А.Д.Шмялёва¹, г.зн. такая пара, дзе дзеяслоў незакончанага трывання абазначае працэс, працяглае дзеянне, а закончанага трывання – момант яго заканчэння. Толькі дзеясловы, якія ўтвараюць гранічныя трывальныя пары, адпавядаюць прымеце "працэсуальнасць".

"Накіраванасць на аб'ект" – ступень істотнасці, рэлевантнасці аб'екта (ствараемай канцэптуальнай адзінкі) для працякання самога працэсу. Асобным выпадкам "накіраванасці на аб'ект" з'яўляецца такая граматычная характарыстыка дзеясловаў, як пераходнасць. Граматычнай дадзеная характарыстыка можа быць названа на падставе яе абавязковай замацаванасці за канкрэтным дзеясловам у адным з яго значэнняў і фармальнай выражанасці ў кіраванні акузатывам без прыназоўніка. Пра семантычнасць катэгорыі пераходнасці пісала А.Вяжбіцка ўслед за іншымі наступчыкамі-сіntaxістамі. У кнізе А.Вяжбіцкай "Семантыка граматыкі" транзітыўнасць (= пераходнасць) разглядаецца як градуальная семантычная катэгорыя, прычым "ступень транзітыўнасці" залежыць ад таго, наколькі суб'ект можа "ігнараваць" аб'ект, на які накіравана дзеянне, і звязана з шэрагам семантычных характарыстык аб'екта, як, напрыклад, "адушаўлёнасць/неадушаўлёнасць" і пад.²

Найбольш агульным абазначэннем разглядаемага падкласа з'яўляецца лексема *тварыць*. У Тлумачальным слоўніку беларускай мовы (Т.1–5. Мн., 1977–1984) ёй даецца дэфініцыя 'ствараць у працэсе творчай дзейнасці матэрыяльныя і духоўныя каштоўнасці'. Дзеяслоў адносіцца да кніжнага стылю, і ў нейтральным ужыванні часцей сустракаецца яго дэрыват *ствараць* –

член аспекталагічнай трыяды *тварыць – стварыць – ствараць*. Акрамя словаўтваральных і стылістычных асаблівасцей, *тварыць* і *ствараць* маюць і іншыя адрозненні. Калі *ствараць* абавязкова транзітыўны і не ўжываецца без прамога аб'екта, то *тварыць*, нягледзячы на тое, што ён таксама з'яўляецца пераходным дзеясловам, можа ўжывацца абсалютыўна, абазначаючы ўласна працэс творчасці незалежна ад сутнасці ствараемага. Акрамя таго, *тварыць* абазначае працяглае дзеянне, а аспекталагічная пара *стварыць – ствараць* з'яўляецца трывіяльнай: абодва члены пары абазначаюць падзею, г.зн. *ствараць* – фактычна сямельфактыў, і кантэксты тыпу *Калі я ўвайшоў, ён ствараў новую формулу бялка для яго нехарактэрныя.

І *тварыць*, і яго сінонім *распрацоўваць* 'ствараць што-н. на аснове абагульнення пэўных звестак, вопыту, вывучэння і пад.' падкрэсліваюць значымасць ствараемай канцэптуальнай сутнасці, яе рэlevantнасць для суб'екта думкі ці для соцыуму. Аднак дзеяслоў *распрацоўваць* абазначае працяглы, руплівы, рацыянальны працэс, у той час як акт тварэння можа ажыццяўляцца ў адзін момант, інтуітыўна, праз азарэнне – інсайт: *За нейкіх дзесяць месяцаў Шчакаціхін распрацаваў самастойны курс гісторыі беларускага мастацтва* – Ліс. (Прыклады з літаратурных твораў і перыядычнага друку ўзяты з Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы. Т.1–5. Мн., 1977–1984). Іменна семантычнымі адрозненнямі тлумачыцца магчымасць спалучэння дзеяслова *стварыць* з такімі прыслоўямі, як *вокамгненна*, і немагчымасць такога спалучэння для *распрацаваць*. Такім чынам, незакончанае трыванне дзеяслова *распрацоўваць* абазначае працэс, які можа завяршацца як давядзеннем яго да канца (*распрацаваць*), так і момантам тварэння (*стварыць*). Працягласць працэсу, які абазначаецца дзеясловам *распрацоўваць*, заўважана слоўнікамі: у Тлумачальным слоўніку беларускай мовы ў якасці аднаго з падзначэнняў *распрацаваць* названа 'ўсебакова вывучыць, даследаваць', а для членаў падкласа з абагульняючай семантыкай 'разбірацца', на якія абапіраецца прыведзеная дэфініцыя, характэрны семантычны акцэнт іменна на працяканні мысліцельнага працэсу.

У адрозненне ад *распрацоўваць* і *тварыць*, семантыка дзеяслова *выдумваць* 'вынаходзіць, ствараць, прыдумваць' не змяшчае ўказання на значымасць ствараемага канцэпту: ён можа характарызавацца і як важны, "станоўчы", і як бяссэнсавы, непатрэбны, "адмоўны" (*выдумваць рознае глупства*). Больш размоўны характар мае яго словаўтваральны варыянт *выдумляць*, і практычна поўным сінонімам абодвух з'яўляецца іншы прэфіксальны дэрыват – *прыдумваць*.

Дзеяслоў *складаць*, які ў значэнні 'дадаваць адзін лік да другога, рабіць складанне' належыць да абзначэнняў ліку, да гэтага падкласа адносіцца ў іншым сваім значэнні – 'пісаць, прыдумваць, ствараць, распрацоўваць'. Семантычная спецыфіка гэтай лексемы заключаецца ў наступным: па-першае, яна абазначае працэс творчасці пераважна ў мастацтве і літаратуры і да стварэння канцэптаў у галіне дакладных і прыродазнаўчых навук, як правіла, не прымяняецца (гл. *складаць вершы*, але **складаць тэарэму*); па-другое, лексема ўжываецца, як правіла, у адносінах да твораў, якія маюць тэкставы характар, г.зн. такіх, дзе знакі ствараюцца і ўспрымаюцца лінейна (*скласці паэму*, але **скласці карціну*); па-трэцяе, яна практычна заўсёды падрозумвае адначасовае ці пазнейшае матэрыяльнае ўвасабленне створага. З дзвюма апошнімі спецыфічнымі семантычнымі рысамі дзеяслова *складаць* звязана тое, што ён практычна заўсёды можа быць заменены на *пісаць*, які не разглядаецца тут з прычыны неадпаведнасці прымеце "кагнітыўнасць".

Лексема *планаваць* фактычна з'яўляецца гіпонімам *распрацоўваць*. Гэты дзеяслоў адносіцца да дадзенага падкласа толькі ў значэнні 'ствараць, распрацоўваць план' і толькі пры кіраванні прамым аб'ектам, выражаным вузкім колам назоўнікаў (*горад, раён* і пад.). Пры кіраванні аддзяслоўным назоўнікам (*планаваць пасяджэнне, паездку*) ці даданай дапаўняльнай часткай складаназалежнага сказа (*Федзя планаваў, як ён правядзе адпачынак*) дзеяслоў пераходзіць у разрад мадальных абазначэнняў волевыяўлення, адной з характэрных рыс якіх з'яўляецца, у прыватнасці, часавая аднесенасць плануемай падзеі да будучыні (у адносінах да моманту абазначаемага

волевыяўлення). У гэтым другім значэнні 'збірацца зрабіць што-н.' тыповая спалучальнасць дзеяслова – гэта кіраванне інфінітывам, што ўвогуле нехарактэрна для абазначэнняў працэсаў мыслення.

Лексема *праектаваць*, сінанімічная *планаваць* у абодвух названых вышэй значэннях, мае тыя ж адрознівальныя рысы; у значэнні 'ствараць, распрацоўваць праект' яна яшчэ больш, чым *планаваць*, падразумявае назіраемае дзеянне (*[Пётр] у гэты час працаваў над дыпломным праектам – праектаваў дарогу з усімі неабходнымі пабудовамі – Шамякін*) і, адпаведна, яшчэ больш аддаляецца ад цэнтра на перыферыю разглядаемага класа абазначэнняў працэсаў мыслення. Аналагічным чынам заўсёды суправаджаецца пэўнымі знешнімі дзеяннямі працэс, які абазначаецца дзеясловам *канструяваць* 'ствараць план, канструкцыю чаго-н.; распрацоўваць канструкцыю і збіраць, вырабляць механізмы, машыны і пад.' (*канструяваць станкі*).

Таксама, як і *планаваць*, гіпонімам у адносінах да *распрацоўваць* з'яўляецца двухтрывальны дзеяслоў *дэталізаваць* 'распрацаваць (распрацоўваць) у дэталю', дзе ўнутраная форма слова ўказвае на дыферэнцыяльную сему 'дэталёва'. Аднак ён часцей ужываецца тады, калі гаворка ідзе не пра ўнутраную інтэлектуальную працу, а пра маўленчы акт: *Дэталізаваць свае думкі Язэп Крушынскі лічыў нетактоўным перад госцем – Бядуля*. Фактычна поўным сінонімам дзеяслова *дэталізаваць* з'яўляецца лексема *канкрэтызаваць*: ёй уласцівыя тыя ж семантычныя характарыстыкі (*канкрэтызаваць прапанову*), але яна яшчэ больш арыентавана на маўленчую, а не на мысліцельную дзейнасць.

Асобнае месца ў рамках дадзенага падкласа займае лексема *выносіць* (незак. *выношваць*), якая ў адным са сваіх ЛСВ азначаецца тлумачальным слоўнікам беларускай мовы як 'абдумаць да поўнай яснасці, закончанасці'. У семантыцы лексемы, як і *ўтварыць*, *распрацоўваць*, падкрэслена прымета "крэатыўнасць"; у параўнанні, напрыклад, з дзеясловам *абдумаць*, праз які яна тлумачыцца ў слоўніку. На карысць такога сцвярджэння гаворыць немагчымасць яе ўжывання ў кантэкстах тыпу **Ён выношваў складаную сітуацыю, у якой апынуўся* (параўн. *Ён абдумаў складаную сітуацыю, у якой апынуўся*). Такім чынам, лексема *выношваць*, як і *тварыць*, *распрацоўваць*, можа кіраваць толькі прамым аб'ектам, прычым выражаным назоўнікам са значэннем ментальнага прадукту, які толькі ствараецца, – яго яшчэ няма ў момант ажыццяўлення кагнітыўнага дзеяння. Значыць, яна займае прамежкавае становішча паміж прэфіксальнымі дзеяслоўнымі парамі тыпу *абдумаць – абдумаць*, *прадумаць – прадумаць*, *абмеркаваць – абмяркоўваць*, *абмазгаваць – абмазгоўваць* і членамі дадзенага падкласа з абагульняючай сёмантыкай 'тварыць'.

Палексемны разгляд кожнага члена падкласа з умоўным значэннем 'тварыць' дазваляе зрабіць некаторыя абагульненні. Семантыка большасці з іх падразумявае адначасовае з ментальнай працай ці пазнейшае матэрыяльнае ўвасабленне ствараемага ментальнага прадукту, што з'яўляецца спосабам яго запамінання, захавання як для самога мыслячага суб'екта, так і для іншых членаў грамадства. Шляхам такой семантычнай спецыфікі разгледжаных дзеясловаў праяўляецца важнасць моманту фіксацыі ствараемых канцэптаў і іх сацыяльнага сцвярджэння. Для чалавека – мыслячага суб'екта – прадукт мысліцельнай дзейнасці становіцца існуючым, "сапраўдным" толькі тады, калі гэты прадукт мае матэрыяльную рэалізацыю, і гэта характэрная рыса наўнай чалавечай псіхалогіі захоўваецца ў моўнай карціне свету.

Спецыфічныя камбінаторныя рысы кожнага з разгледжаных дзеясловаў выяўляюцца толькі на ўзроўні канкрэтна-лексічнай спалучальнасці: відавочна, што пры *планаваць* не можа быць прамога аб'екта *план*, а пры *дэталізаваць* – *дэталі* у сувязі з таўталагічнасцю такіх спалучэнняў. Дзеясловы адносяцца да аднаго валентнаснага тыпу: яны двухмесныя і транзітыўныя, прычым не могуць ужывацца абсалютыўна (акрамя *тварыць*) і кіруюць толькі прамым аб'ектам, выражаным назоўнікам ці займеннікам. Усе лексемны не могуць падпарадкоўваць даданыя дапаўняльныя часткі складаназалежнага сказа, дапускаюць множны і калектыўны суб'ект, нармальна ўтвараюць дыягнастычныя формы: пасіўную, адмоўную і форму

загоднага ладу (акрамя кніжнага *тварыць*) – і не маюць іншых спецыфічных камбінаторных характарыстык.

З абазначэннямі дадзенага падкласа мяжуюць дзеясловы *накідаць* 'стварыць, скласці ў агульных рысах' (*накідаць план работы*); *намеціць* 'зрабіць, стварыць у агульных рысах; накідаць' (*намеціць схему ўрока*); *мудраваць* 'рабіць што-небудзь складанае, незвычайнае; прыдумваць што-н.' (*Трое хлапчукоў-падлеткаў мудравалі над вялікай і прыгожай мадэллю самалёта – Ракітны*), якія не разглядаюцца тут больш падрабязна ў сувязі з тым, што абазначаюць толькі назіраемыя дзеянні, г.зн. не задавальняюць прымеце "кагнітыўнасць".

¹ Гл.: Зализняк А. А., Шмелев А. Д. Лекции по русской аспектологии. Мюнхен, 1997. С.52.

² Гл.: Wierzbicka A. The Semantics of Grammer. Amsterdam; Philadelphia, 1988. P.375.

Т.І.СІНКЕВІЧ

СЛАВЯНСКІЯ, БАЛЦКІЯ І ФІНА-УГОРСКІЯ ФАРМАНТЫ У НАЗВАХ АЗЁР ВІЦЕБШЧЫНЫ

У працы В.У.Мартынава, прысвечанай балта-славянскім моўным адносінам¹, выказваецца гіпотэза аб паходжанні і развіцці праславянскай мовы. Пры вывучэнні балта-славянскіх ізалека было заўважана, што ў радзе выпадкаў у праславянскай мове захаваліся балцкія лексічныя рэлікты. Таму, на думку В.У.Мартынава, глогагенез славян меў наступны выгляд: спачатку протабалцкая субстратная мова падвяргалася ўздзеянню суперстратнай італійскай, што прывяло да ўзнікнення "протаславянскай" мовы (XII ст. да н.э., станаўленне лужыцкай культуры). Апошняя ў сваю чаргу падверглася ўздзеянню суперстратнай іранскай, што прывяло да ўзнікнення "праславянскай" мовы (V ст. да н.э., разбурэнне лужыцкай культуры).

У сваім артыкуле мы прапануем спіс імянных словаўтваральных фармантаў, якія характарызуюцца фармальна-функцыянальнай тоеснасцю. Матэрыялам даследавання паслужылі назвы азёр Віцебскай вобласці. Аналізу гэтай праблемы быў прысвечаны спецыяльны даклад². Але пры вырашэнні названай праблемы ўзнікае шэраг аб'ектыўных цяжкасцей: па-першае, незафіксаванасць таго ці іншага фарманта не азначае яго адсутнасці; па-другое, адсутнасць адзінага падыходу да апісання словаўтварэння гідронімаў у асобных індаеўрапейскіх мовах, розная ступень яго дэталізцыі ствараюць часам непераадольныя цяжкасці пры спробах генетычнага атаясамлівання фармантаў.

Пад фармантам у канцы слова мы разумеем тыповую канцовую частку шэрагу назваў, перад якой знаходзіцца каранёвая марфема або негідранімічная ўтваральная аснова. Суфіксы, якія паўтараюцца ад слова да слова, служаць адным з паказчыкаў моўнай прыналежнасці гідроніма; у працэсе працяглага ўжывання адбываецца трансфармацыя ўсяго слова, змяняецца і яго карань, і асобныя часткі слова, але змены, што адбываюцца ў карані, болей шматзначныя і разнастайныя ў параўнанні са зменамі ў іншых частках слова: апошнія звычайна больш аднастайныя і скіраваны на набліжэнне любых гідронімаў да найбольш тыповых для пэўнай тэрыторыі мадэлей. У выніку фармантнага аналізу матэрыялу ўстаноўлена, што ўсе фіналі гідронімаў даследуемай тэрыторыі могуць быць размеркаваны па трох групах: флектыўныя, суфіксальныя і суфіксальна-флектыўныя. Унутры кожнай з вылучаных груп фіналей гідронімаў можна вылучаць падгрупы ў залежнасці ад паходжання гідронімаў, прыналежнасці іх да пэўнай моўнай групы (славянскай, балцкай, фіна-угорскай).

У групе суфіксальных фіналей больш за ўсё славянскіх – 76%. Тут пераважаюць наступныя фарманты.

Фармант *-на*, *-но* характэрны для гідронімаў *Грыбна* (Пол.), *Цятна* (Верхнядзв.), *Ямна* (Рас.), *Калодна* (Беш.), *Межна* (Рас.), *Акона* (Рас.). Гэты фармант у старажытнарускай мове меў значэнне 'вада, штосьці мокрае'³. А.М.Сялішчаў назвы з фармантам *-на* інтэрпрэтуе як спакон ад'ектыўныя формы, звязаныя генетычна з адпаведнымі назоўнікамі, што абазначаюць геаграфічны аб'ект⁴.

Фармант *-ічы*, *-ычы* – адзін з самых старажытных у славянскай анамастыцы. У.А.Ніканаў адзначаў унікальнасць гэтага фарманта, які выкарыстоўваецца